

DOROTA ŁUCZEWSKA  
ORCID: 0000-0003-0415-7120  
BARBARA SIOMKAJŁO  
ORCID: 0000-0002-8306-3730  
Politechnika Wrocławska

DOI: 10.23817/2019.wnzewn-13

## Recykling/upcykling w projektowaniu wnętrz – ekomoda czy konieczność

**Streszczenie:** Problemy związane z ochroną środowiska są obecne we wszystkich dziedzinach naszego życia. Ekologiczne myślenie powinno towarzyszyć nam wszędzie, zwłaszcza w trakcie projektowania wnętrza i elementów jego wyposażenia. Tekst jest próbą zastanowienia się czy projektant, jest w stanie wpłynąć na ekologiczność tych produktów. Jaka może być skuteczność pracy projektanta w zderzeniu z mechanizmami rządzącymi rynkiem, marketingiem, modą czy z oczekiwaniami klienta.

**Słowa kluczowe:** ekologia, projektowanie, architektura wnętrz

## Recycling/Upcycling in Interior Designing – Ecofashion or Necessity

**Abstract:** Some problems connected with the environment protection are present in all spheres of our life. Ecological thinking should accompany us everywhere, especially during processes of interiors and their elements designing. In these papers an attempt to consider the possibilities of having an influence on these products by the designer was made to make them the most ecological. The consideration is connected also with effectiveness

of the designer's work coming up against market actions, marketing, fashion or the expectation of the client.

**Keywords:** ecology, designing, interior design

W publikacjach i wszelkich materiałach (artykuły w pismach branżowych, katalogi z wystaw, konkursy dla projektantów, programy edukacyjne itp.) dotyczących szeroko pojętego projektowania/designu pojawia się termin „projektowanie zrównoważone”<sup>1</sup>. Recykling czy upcykling zajmujące się bezpośrednio problemami związanymi z odzyskiwaniem surowców i powtórny ich wykorzystaniem na różnym poziomie są również działaniami, które weszły w zakres zainteresowania projektantów próbujących pogodzić nowoczesne projektowanie, potrzeby klientów i szacunek dla środowiska naturalnego. Jak jednak osiągnąć stan, w którym faktycznie będziemy świadomie projektować tak, aby spełniać oczekiwania rynku, inwestora i nie obciążać środowiska produkcją przemysłową, odpadami czy zużytymi, niepotrzebnymi już przedmiotami?

Odpowiedź na to pytanie wymaga prześledzenia wielu różnorodnych tematów, od właściwości materiałów, przez technologie ich produkcji, po sposoby odzyskiwania wartościowych komponentów z odpadów lub produktów zużytych, oraz przyjrzenia się skutkom ubocznym, np. zanieczyszczeniu powietrza i wody. W praktyce jedna osoba nie jest w stanie podołać temu zadaniu. Powinna więc pracować w interdyscyplinarnym zespole lub mieć dostęp do wiarygodnych materiałów dotyczących interesujących ją problemów. W natłoku informacji, mając do wyboru publikacje ekoaktywistów lub techniczne biuletyny, bardzo trudno jest odróżnić sztucznie kreowane mody i ukryte za nimi interesy potentatów od rzeczywistych problemów i sensownych pomysłów na ich rozwiązanie. Dodatkowym problemem jest to, że większość z nas (może w mniejszym stopniu dotyczy to projektantów niż odbiorców projektów) nie traktuje na serio pojawiających się od dawna głosów ostrzegających przed zagładą

---

<sup>1</sup> *Recycling ma przyszłość*, Design Alive Awards, online: <http://www.designalive.pl/recycling-ma-przyszlosc/> (dostęp 13.05.2019).

współczesnej cywilizacji. Przyzwyczailiśmy się do oglądania katastroficznych filmów czy czytania książek *science fiction* opisujących możliwe konsekwencje niekontrolowanego rozwoju cywilizacji nastawionej na bezrefleksyjną konsumpcję. W politycznych rozgrywkach ekologia pojawia się często lecz przy tym traktowana jest instrumentalnie. Organizowane są konferencje, sympozja. Słyszeliśmy oczywiście o *Raporcie Brundtland*<sup>2</sup>, o emisji CO<sub>2</sub>, czystej energii itp. W praktyce uodporniliśmy się na ostrzeżenia płynące z ust polityków czy działaczy proekologicznych. Wydaje się nam, że one nas nie dotyczą, są odległe. Brak wody czy problemy z neutralizacją/usuwaniem śmieci, kurcząca się zasoby naturalne, przeludnienie, degradacja środowiska są jednak realnym zagrożeniem. Zaczynamy dostrzegać je na własnych podwórkach, ulicach w postaci choćby smogu, podnoszonych cen wywozu odpadów czy wody. Dajemy się jednak wciągnąć w spiralę zakupów, gromadzenia ciągle nowszych i nowszych rzeczy, starając się nie zauważać, że kupując jeden przedmiot, wyrzucamy inny, powiększając ilość produkowanych przez nas śmieci.

W projektowaniu wnętrz korzysta się w bardzo dużym stopniu z towarów luksusowych, często nietypowych, do których wykonania zastosowano np. drogie egzotyczne drewno z lasów tropikalnych, oryginalne kamienie z odległych miejsc, wyjątkowe tkaniny. Mebel, nawet najbardziej wyjątkowy, jako jeden z wielu otaczających nas przedmiotów przestał być przedmiotem trwałym, to znaczy takim, który towarzyszy nam przez całe życie, a nawet przechodzi z pokolenia na pokolenie. Marketing wymusza na kliencie pogoń za trendami/modami i pozornie nowatorskimi rozwiązaniami technicznymi. Tempo konsumpcji zmusza nas do nabywania/posiadania przedmiotów, których nie potrzebujemy, a które stają się często przestarzałe już w chwili, gdy wychodzimy z nimi ze sklepu.

Przemysł meblarski i każdy związany z produkcją elementów wykończenia i wyposażenia wnętrz wymaga wysokich nakładów,

---

<sup>2</sup> Heinrich Böll Stiftung, *Teoria i praktyka zrównoważonego rozwoju – rys historyczny i apel na przyszłość*, online: <https://pl.boell.org/pl/2017/04/07/teoria-i-praktyka-zrownowazonego-rozwoju-rys-historyczny-i-apel-na-przyszlosc> (dostęp 13.05.2019); *Zrównoważony rozwój*, hasło w Wikipedia, online: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Zr%C3%B3wnowa%C5%BCony\\_rozw%C3%B3j](https://pl.wikipedia.org/wiki/Zr%C3%B3wnowa%C5%BCony_rozw%C3%B3j) (dostęp 13.05.2019).

dostępu do wysokiej jakości surowców, zużycia dużych ilości wody czy energii. Wprawdzie wciąż powstają coraz to nowsze technologie oparte na zastępczych, syntetycznych materiałach wykończeniowych (najczęściej udających te droższe, szlachetne), a przy ich zastosowaniu powstają produkty nietrwałe, brzydko się starzejące, nienadające się do odtworzenia/odnowienia lub naprawy, czy jednak są one bardziej przyjazne środowisku?

Rewolucja przemysłowa wprowadziła w nasze życie produkt masowy, jako podstawę naszego materialnego otoczenia. Do pewnego momentu przemysł dążył do doskonalenia swoich wytworów ich trwałości i niezawodności. Niestety, dla producentów i handlowców jest to ślepy zaułek. Klient, mając dobry i trwały towar, nie kupi nowego lub będzie kupował rzadziej. Nie każdy da się skusić modą i coraz to nowszym wzornictwem. Dla przemysłu i handlu lepsze znaczy gorsze – rzeczy psujące się, gdy kończy się gwarancja, rozpadające się, gdy wchodzi nowy model itd. – to rzeczy idealne. Tymczasowość przedmiotów może mieć swoje zalety nie tylko dla producenta – na takich założeniach osiągnęła sukces Ikea – zbyt solidne przedmioty w życiu współczesnego człowieka mogą być zbyt dużym obciążeniem (trzeba je przetransportować, gdy zmieniamy miejsce zamieszkania), a im porządniejsze, tym trudniej się z nimi rozstać. Powinniśmy, oprócz odzyskiwania używanych przedmiotów i nadawania im nowych funkcji, przyzwyczaić się, do tego że nowe produkty od początku procesu ich wytwarzania pomyślane są tak, aby były jak najłatwiejsze do kolejnego przetworzenia. Najlepiej w zamkniętym procesie, w którym odzyskiwany materiał jest sprowadzany do pozbawionego specyficznej formy uniwersalnego półfabrykatu, np. granulatu, któremu znów nadać można dowolny, nowy kształt.

Wymogi produkcji przemysłowej narzucają standaryzację materiałów wyjściowych. Łatwiej nadać jednolitemu półproduktowi niepowtarzalny kształt, niż przystosować wiele różnych form do potrzeb produkcji masowej. Idee propagowane m.in. przez Bauhaus nadały rzemiosłu i projektowaniu przedmiotów codziennego użytku

/projektowaniu form przemysłowych rangę sztuk projektowych<sup>3</sup>. Jest to dla nas obecnie oczywiste. Stwierdzenie W. Gropiusa, że „wszyscy rzemieślnicy są artystami, jak też wszyscy artyści powinni być dobrymi rzemieślnikami”, nie straciło na aktualności. Pamiętając o tym, w pogoni za nowością na obrzeżach zmieniających się mód, można odtworzyć miejsce dla rzemieślników/artystów, dla ludzi pragnących odrobiny dystansu do wszechogarniającego nas galopu za tym, co pozornie najlepsze i najnowsze. Osoby, dla których przemijanie nie jest grzechem, może z czasem wywalczą sobie przestrzeń nie tylko w galeriach prezentujących sztukę. O tym, że tkwi w nas potrzeba utrwalania minionego czasu i szacunek dla niego, świadczą choćby albumy z pięknymi zdjęciami prowansalskich, tokańskich czy angielskich wnętrz<sup>4</sup>. W aranżacjach prezentowanych tam przestrzeni zawarty jest szacunek dla przedmiotów z zapisaną na nich historią ich (z)użycia. Również japońskie *wabi-sabi* jest odpowiedzią na potrzebę dostrzegania piękna w niedoskonałości, trwaniu i w ciągłości doświadczeń<sup>5</sup>. Prostota, naturalność, umiejętność korzystania z tego, co się posiada, akceptacja przemijania i dostrzeganie w tym piękna ma dużą wartość. *Upcykling* jest jednym z tych niszowych, sposobów na poszukiwanie piękna na obrzeżach cywilizacji na wysypiskach, wśród rzeczy (z)użytych<sup>6</sup>. Sklepy z używaną odzieżą i używanymi meblami, stanowiąc formę odzyskiwania surowców/półfabrykatów, będąc składowiskiem przedmiotów komuś już niepotrzebnych, mogą dostarczać materiałów do tworzenia przedmiotów funkcjonalnych i interesujących. Z przedmiotów porzuconych/wyrzucanych z powodu nadmiaru (efekt nerwic tłumionych zakupoholizmem lub po prostu nudy), zmiany mody lub zmiany rozmiaru noszonych ubrań albo

<sup>3</sup> *Recycling w stylu Mondriana*, Czas na wnętrze, online: <https://czasawnetrze.pl/design/12504-recycling-w-stylu-mondriana> (dostęp 13.05.2019); D. Sudjic, *B jak Bauhaus*, Kraków 2014. G. Naylor, *Bauhaus*, Warszawa 1977.

<sup>4</sup> L. Lovatt-Smith, A. Muthesius, *Provence Interiors*, Köln 1996; P. Rinaldi, A. Taschen, *Tuscany Interiors*, Köln 1998; B. i R. Stoeltie et al., *Country Houses of England*, Köln 1999.

<sup>5</sup> A. Juniper, *Wabi sabi, japońska sztuka dostrzegania piękna w przemijaniu*, Gliwice 2003; J. Pointer Adams, *Wabi-sabi, czyli sztuka dobrego życia*, kukbuk.pl, online: <https://kukbuk.pl/artykuly/sztuka-dobrego-zycia-to-zgoda-na-cykl-zycia-i-smie/> (dostęp 1.04.2019).

<sup>6</sup> N. Knopek, *Upcykling, czyli nowe życie zużytych opakowań i przedmiotów*, simplife.pl, online: <https://simplife.pl/2019/03/28/upcykling-czyli-nowe-zycie-zuzytych-opakowan-i-przedmiotow/> (dostęp 13.05.2019)

ostatecznego odejścia dotychczasowego właściciela, możemy tworzyć nowe rzeczy. Czasem o zbliżonych funkcjach, a czasem zmieniając ich funkcje zdecydowanie. I to już nie tylko sposób na amatorskie robótki ręczne. Zaspokojenie potrzeb masowego odbiorcy za pomocą uniikatowych przedmiotów nie jest możliwe, upcycling rozumiany jako praca z jednostkowymi obiektami pozostanie w sferze zainteresowań zapaleńców, majsterkowiczów (osób z odpowiednimi umiejętnościami) rzemieślników i artystów (il. 1–3).

Dopóki producentom we współpracy z projektantami nie będzie się opłacało dbanie o zrównoważoną produkcję, a odbiorcy będą ulegać owczemu pędowi za modowymi nowinkami, dopóty działania osób zainteresowanych realną ochroną środowiska, świadomych etycznej odpowiedzialności za ten problem, będą marginesem rynku projektowego – wnętrzańskiego czy form przemysłowych (dotyczy to również rynku odzieżowego)<sup>7</sup>. Aby uzyskać globalne efekty, potrzeba czasu na wypracowanie odpowiednich mechanizmów – na poziomie globalnym.

Na ile skutecznie ekologiczny może być projektant w swojej pracy w zderzeniu z prawami rządzącymi rynkiem, marketingiem, modą czy z oczekiwaniami klienta? Jako projektanci nie mamy wprawdzie wpływu na globalne mechanizmy, ale robiąc swoje i podejmując lokalne zadania, możemy wpływać na nasze otoczenie, choćby tworząc modę na *upcycling*, tworząc użyteczne przedmioty z rzeczy (z)użytych. Poszukując rozwiązań uniwersalnych, zwiększamy też szansę na znalezienie dobrych sposobów przetwarzania surowców wtórnych w coraz to nowsze i nowsze produkty.

#### Bibliografia:

- Juniper Andrew, *Wabi sabi, japońska sztuka dostrzegania piękna w przemijaniu*, Sensus, Gliwice 2003.
- Knopek Natalia, *Upcycling, czyli nowe życie zużytych opakowań i przedmiotów*, simplife.pl, online: <https://simplife.pl/2019/03/28/upcycling-czyli-nowe-zycie-zuzytych-opakowan-i-przedmiotow/> (dostęp 13.05.2019).

---

<sup>7</sup> A. Nowotny, *Estetyka jako nowa etyka. O projektowaniu zrównoważonym*, dwutygodnik.com, online: [www.dwutygodnik.com/artukul/1112-estetyka-jako-nowa-etyka-o-projektowaniu-zrownawazonym.html](http://www.dwutygodnik.com/artukul/1112-estetyka-jako-nowa-etyka-o-projektowaniu-zrownawazonym.html) (dostęp 13.05.2019)

- Lovatt-Smith Lisa, Muthesius Angelika, *Provence Interiors*, Taschen, Köln 1996.
- Naylor Gillian, *Bauhaus*, Wyd. Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1977.
- Nowotny Agata, *Estetyka jako nowa etyka. O projektowaniu zrównoważonym*, dwutygodnik.com, online: [www.dwutygodnik.com/artukul/1112-estetyka-jako-nowa-etyka-o-projektowaniu-zrownowazonym.html](http://www.dwutygodnik.com/artukul/1112-estetyka-jako-nowa-etyka-o-projektowaniu-zrownowazonym.html) (dostęp 13.05.2019).
- Pointer Adams Julie, *Wabi-sabi, czyli sztuka dobrego życia*, kukbuk.pl, online: <https://kukbuk.pl/artykuly/sztuka-dobrego-zycia-to-zgoda-na-cykl-zycia-i-smie/> (dostęp 1.04.2019).
- Recycling ma przyszłość*, Design Alive Awards, online: <http://www.designalive.pl/recycling-ma-przyszlosc/> (dostęp 13.05.2019).
- Recykling w stylu Mondriana*, Czas na wnętrze, online: <https://czasnawnetrze.pl/design/12504-recykling-w-stylu-mondriana> (dostęp 13.05.2019).
- Rinaldi Paolo, Taschen Angelika *Tuscany Interiors*, Taschen, Köln 1998.
- Stoeltje Barbara i René *et al.*, *Country Houses of England*, Taschen, Köln 1999.
- Sudjic Deyan, *B jak Bauhaus*, Karakter, Kraków 2014.
- Teoria i praktyka zrównoważonego rozwoju – rys historyczny i apel na przyszłość*, Heinrich Böll Stiftung, online: <https://pl.boell.org/pl/2017/04/07/teoria-i-praktyka-zrownowazonego-rozwoju-rys-historyczny-i-apel-na-przyszlosc> (dostęp 13.05.2019).
- Zrównoważony rozwój*, hasło w Wikipedia, online: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Zr%C3%B3wnowa%C5%BCony\\_rozw%C3%B3j](https://pl.wikipedia.org/wiki/Zr%C3%B3wnowa%C5%BCony_rozw%C3%B3j) (dostęp 13.05.2019).



Il. 1. Rzeczy (z)użyte, (fot. D. Łuczevska)



Il. 2. Rzeczy (z)użyte, wystawa Morawa 09.2019  
(fot. D. Łuczewska)



Il. 3. Rzeczy (z)użyte, wystawa Morawa 09.2019  
(fot. D. Łuczewska)